

Katrijn Denies over IELS

IELS bevestigt nood aan structurele ondersteuning van het kleuteronderwijs

Sinds begin mei zijn de resultaten van het internationale IELS¹-onderzoek bekend. Deze door OESO georganiseerde studie peilde naar de kennis en vaardigheden van vijfjarige kleuters in negen landen wereldwijd. Conclusie: Vlaamse kleuters staan al ver in hun empathie en executieve functies, maar doen het minder goed voor gedrag en vertrouwen, taalvaardigheid en vroege wiskunde. In Vlaanderen werd het onderzoek geleid door dr. Katrijn Denies, onderzoekster verbonden aan KU Leuven. "De resultaten én een aparte bevraging bij Vlaamse schooldirecteuren, geven ons inzichten in de sterktes en noden van het Vlaamse kleuteronderwijs."

Waarom is dit onderzoek belangrijk?

Het bijzondere aan de IELS-studie is dat men voor het eerst op grote schaal en met een internationale bril naar het kleuteronderwijs in Vlaanderen is gaan kijken. Er bestaan internationaal vergelijkende studies voor het lager en het secundair onderwijs, maar het Vlaamse kleuteronderwijs bleef onderbelicht. Scholen reageerden positief op het initiatief. Langs deze weg konden ze aantonen wat goed gaat, waar de noden liggen en vooral een hardnekkig idee weerleggen dat in Vlaanderen leeft: dat kleuterscholen kinderen eenvoudigweg 'bijhouden' in afwachting van 'echt leren'.

Bij wie voerden jullie het onderzoek uit en hoe hebben jullie het aangepakt?

We voerden ons onderzoek uit bij 2.400 kinderen in 200 scholen, die vijf waren op 1 februari. Een speciaal opgeleid onderzoeksteam ging met elk kind apart aan de slag: iedere kleuter speelde spelletjes, luisterde naar verhalen en loste opdrachten op via een app. Dat deden ze op een rustige plek in de eigen school, in korte tijdsblokken met voldoende aandacht voor rust en speeltijd. Daarnaast werden ook ouders, leerkrachten en schooldirecteuren bevroegd. Enerzijds namen Nederland, Malta en Engeland deel, landen waar de context wat meer overeenstemt met de Vlaamse. >>

'Wij stellen vast dat kinderen die met minder kansen starten het op school moeilijker hebben en dat ons onderwijssysteem die verschillen onvoldoende wegwerkt.'

Katrijn Denies, onderzoekster KU Leuven

TEKST
Katrien Liebaut

FOTO
Illias Teirlinck

>> Anderzijds opent het onderzoek grote vensters op de wereld: ook Zuid-Korea, China², Azerbeidzjan, Brazilië en de Verenigde Arabische Emiraten namen deel. Onszelf vergelijken met die landen is minder voor de hand liggend, bijvoorbeeld door grotere verschillen in de socioculturele context of de visie op kleuteronderwijs. Daarom kijken we niet enkel naar het gemiddelde, maar ook naar de aparte resultaten van Nederland en Engeland.

Welke domeinen werden onderzocht?

Het gaat om vier specifieke ontwikkelingsdomeinen: vroege wiskunde, taalvaardigheid in de onderwijstaal, executieve functies en sociaal-emotionele ontwikkeling. We vroegen ook de mening van de betrokken leerkrachten en schooldirecteuren³. Hun inzichten vormden een zinvolle aanvulling bij de onderzoeksresultaten.

Wat zijn de resultaten?

Allereerst wil ik benadrukken dat IELS geen overzicht biedt van alles wat relevant is in het kleuteronderwijs. Er zijn grenzen aan wat je in kaart kan brengen met een vragenlijst, een app en twee bezoeken aan elke kleuter. Van de onderzochte domeinen weten we wel dat ze sterk bijdragen aan hoe een kind zich voelt en aan de vooruitzichten voor de verdere schoolloopbaan. De resultaten tonen een genuanceerd beeld. Vlaamse leerkrachten doen het significant beter dan het internationale gemiddelde op empathie. Ook hun executieve functies vormen een sterke basis voor verder leren. Minder gunstig

zijn de resultaten voor vertrouwen, gedrag, taalvaardigheid en vroege wiskunde. Op die domeinen scoren Vlaamse leerkrachten significant onder het internationale gemiddelde.

Hangen zaken zoals gender, leeftijd of sociaaleconomische achtergrond hiermee samen?

De resultaten tonen beperkte verschillen tussen jongens en meisjes. Leeftijd speelt natuurlijk wel een rol: oudere leerkrachten tonen sterkere cognitieve vaardigheden. Daarnaast zien we dat een warme relatie tussen leerkracht en kind een positieve rol speelt. Kinderen die vroeg starten in de kinderopvang en het kleuteronderwijs scoren vaak beter, al gaat dit ook samen met meer storend gedrag. Opvallend is dat kleuterleerkrachten voor 30 procent van de vijfjarigen twifelen aan een succesvolle schoolloopbaan. Dat kan onbedoeld leiden tot lagere verwachtingen en minder leeransen, waardoor kinderen minder kans krijgen om zich verder te ontwikkelen. Misschien wel de meest problematische vaststelling is de grote sociaaleconomische kloof. Het aantal boeken thuis, het opleidingsniveau van de ouders en het gezinsinkomen hangen sterk samen met de resultaten. We stellen vast dat kinderen die met minder kans starten het op school moeilijker hebben en dat ons onderwijssysteem die verschillen voorlopig onvoldoende kan wegwerken. In andere landen, ook landen waar kansarmoede of meertaligheid sterker aanwezig zijn, lijkt dat beter te lukken. Op dit vlak vragen scholen steun en die moeten we hen geven.

'We hebben extra hulp nodig; mensen die, terwijl ze ondersteunend werk verrichten, ook met de kinderen interageren.'

Katrijn Denies, onderwijsonderzoeker KU Leuven

Wat zijn de aanbevelingen na het onderzoek?

Ik start graag nogmaals met de vaststelling dat er veel goeds gebeurt in onze kleuterscholen. Denk maar aan de warmte en inzet die leerkrachten tonen, het feit dat zij langgeschoold zijn, en dat scholen duidelijk inzetten op professionalisering. Dat zijn sterke bouwstenen. Aan het onderwijsbeleid en de scholen zelf bevelen we de volgende zaken aan.

Bied ondersteuning

Scholen vragen om handvatten, bijvoorbeeld voor taalondersteuning. Met het leder kind taalheld-project wordt hier vandaag al beleidsmatig op ingezet. Maar of dat in de praktijk goed zal landen, hangt mee af van hoe goed scholen erin ondersteund worden. Mijn persoonlijke indruk is dat scholen zich op dit moment nog afvragen wanneer en hoe zij dit plan kunnen vertalen naar de klas- en schoolpraktijk. Het knippen in de pedagogische studiedagen helpt daar niet bij.

Zet in op voltallige schoolteams

Uit de directeursbevraging blijkt dat vooral korte vervangingen problematisch zijn. Slechts vier procent van de scholen heeft hier in de afgelopen drie jaar geen moeite mee gehad. Zelf merk ik dat steeds meer scholen de vacatures voor korte vervangingen niet eens meer openstellen maar interne oplossingen zoeken. We hebben betere systemen nodig om dit op te lossen.

Zorg voor meer volwassenen in de klas

De transitie van maximaal acht kleuters per begeleider in de kinderopvang naar vaak meer dan twintig in de kleuterklas moet milder. Alleen zo blijven rijke interacties mogelijk. In Engeland staan bijvoorbeeld vaak twee voltijdse krachten voor een klas van 26 drie- en vierjarigen. Ook het aantal kinderverzorgers in de klas is in Vlaanderen kleiner dan in andere landen. We hebben extra hulp nodig; mensen die, terwijl ze ondersteunend werk verrichten, ook met de kinderen interageren. De opleiding kindzorg zou op het vlak van taalinteractie versterkt kunnen worden.

Maak het lerarenberoep aantrekkelijker

Toch hebben scholen minder moeite om mensen met een diploma kindzorg aan te trekken

dan om leerkrachten te vinden. Dat brengt ons bij de volgende aanbeveling. Uit het TALIS-onderzoek blijkt dat leerkrachten overwegend tevreden zijn met de verloning en de uren. Maar het gevoel om met trots te kunnen zeggen dat je kleuterleerkracht bent, ontbreekt. Er is te weinig appreciatie voor het beroep. Dat heeft een invloed op de studiekeuze bij jongeren. Wie wil later een beroep waarvan iedereen zegt: die mensen zijn nooit tevreden en hebben gewoon veel vakantie?

Versterk de klaspraktijk met evidence-informed methoden

Sterke instructie behoort tot de belangrijkste voorspellers van leren. Die kan perfect ingebed worden in de warme, speelse omgeving die leerkrachten nodig hebben. We raden scholen aan hun klaspraktijk verder te versterken met evidence-informed methoden uit de verschillende inspiratiegidsen die recent verschenen. Zo komen ze tot een doelgericht aanbod dat de leefwereld van de leerkrachten stap voor stap open trekt.

Verhoog de betrokkenheid van ouders

Tot slot zien we dat scholen terecht inzetten op ouderbetrokkenheid. De onderzoekscijfers tonen aan dat ouders in Vlaamse gezinnen minder samen knutselen, spelen of verhaaltjes lezen dan ouders in andere landen. Waarschijnlijk komt dat door tijdgebrek. Daarnaast lijken veel ouders te denken dat leren pas echt begint vanaf het eerste leerjaar en dat terloopse aandacht voor letters of cijfers dus geen goed idee is. Informele momenten thuis bieden nochtans veel leeransen. We juichen daarom de initiatieven hiervoor toe: het boekstartproject, dat ouders wil stimuleren om vroeg met voorlezen te beginnen, of de lokale bibliotheken die voorleesmomenten organiseren. De scholen bevelen we aan om de deuren van de klas open te zetten, ouders uit te nodigen om deel te nemen aan het klasgebeuren en tips voor thuis mee te geven.

1. International Early Learning and Child Well-being Study
2. Onderzoeksresultaten niet vrijgegeven
3. Bevraging enkel in Vlaanderen

Sterke kleuters vragen sterke teams

IELS houdt het kleuteronderwijs én onze samenleving een spiegel voor. Het is een frontliniesector waar kansen en uitdagingen samenkomen. Het COV blijft ijveren voor versterking van het kleuteronderwijs, binnen het bestaande kader, met focus op kwaliteitsvolle taalinteractie, hoge verwachtingen en geïntegreerd, speels onderwijs. Nieuwe minimumdoelen alleen volstaan niet: schoolteams hebben structurele ondersteuning nodig, met tijd voor overleg, reflectie en professionalisering. De sterke sociaal-emotionele en executieve vaardigheden van Vlaamse leerkrachten zijn een troef en mogen niet opgeofferd worden aan een eenzijdige focus op meetbare prestaties. Sterke, stabiele en gekwalificeerde teams verdienen waardering, vertrouwen en structurele oplossingen.

Meer lezen over het onderzoek, de methodieken en de resultaten? IELS.be

